

3. Первов П.Д. Очерки по методике преподавания латинского языка сравнительно с русским. – М.: Тип. Русск. т-ва, 1913. – 583 с.
4. План навчального процесу. Навчальний план затверджено на засіданні Вченої ради Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Протокол № 6 від 26 червня 2008 року.
5. Семенов О.М. Система професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури (в умовах педагогічного університету): Дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. – К., 2005. – 476 с.
6. Скоробагата Є. Прийоми пояснення деяких фонетичних і граматичних явищ у процесі навчання латинської мови на англійському відділі // Методика викладання класичних мов. Лекції для студентів університету відділу класичної філології. – Львів: Львів. держ. ун-т, 1965. – С. 41 – 57.
7. Шовковий В.М. Методичні основи застосування взаємозіставного методу в навчанні граматики класичних мов: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2004. – 255 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тетяна Сторчова – здобувач кафедри педагогіки Кам'янець-Подільського національного університету ім. І.Огієнка.
Наукові інтереси: методика викладання латинської мови.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Альона ШИБА (Чернівці, Україна)

У статті проаналізовано сутність комунікативної компетенції як основного чинника у підготовці кваліфікованого перекладача, визначено структуру комунікативної компетенції та особливості взаємодії її компонентів.

The nature of communicative competence, being the main factor in the effective translators' training, is analyzed in the paper. The structure of the communicative competence and the peculiarities of interaction of its components are investigated.

Сучасний етап соціально-економічного і політичного розвитку України, гуманізації і демократизації всіх сфер життя суспільства, розширення ділових, професійних і культурних зв'язків України з зарубіжними країнами вимагає високоякісної підготовки спеціалістів. Значно зросла потреба у кваліфікованих перекладачах, які можуть бути гідними посередниками у будь-яких ділових та культурних контактах.

Сьогодні підготовка перекладача – це не лише засвоєння граматичних та лінгвістичних конструкцій. Акцент робиться на оволодінні навичками живої мови як інструменту комунікації та взаємодії. Перекладач сьогодення – це не людини, яка «вміє користуватися словниками», а спеціаліст, який сам встановлює контакт з іноземцями, може вільно вести переговори. Висококваліфікований перекладач вільно користується іноземною мовою як засобом вирішення професійних завдань.

Проблеми формування перекладацької компетентності розглядаються в роботах Л. Бархударова, В. Комісарова, Л. Латишева, Р.Міньяр-Белоручева, Я. Рецкера, І. Халєєвої. Питанню удосконалення навчання іноземних мов присвячені роботи таких науковців як І.В. Анічков, П.О. Бех, В.М. Гапонова, І.А. Зимня, Г.В. Рогова, Є.І. Пасов, В.В. Тітова. Проблема формування окремих аспектів професійної іншомовної компетентності висвітлюються в роботах В. Баркасі, Н. Гез, А. Гордєєвої, С. Ніколаєвої, О. Пінської, О. Павлик, Ю. Федоренко та інші. Проте залишається не до кінця вирішеним питання формування комунікативної компетенції у контексті підготовки майбутніх перекладачів.

Мета статті – проаналізувати сутність комунікативної компетенції, розкрити її структуру та особливості взаємодії її компонентів.

Навчаючи іноземним мовам, важливо розрізнати такі поняття як мова (система знаків), мовлення (процес спілкування засобом мови) та мовленнєва діяльність (єдність мови та мовлення). Основною метою навчання мові називають оволодіння іноземною мовленнєвою діяльністю. Але так як в процесі оволодіння іноземною мовою студенти-перекладачі вчать користуватися мовою для здійснення непростого міжмовного та між культурного посередництва, то кінцева мета навчання зводиться до комунікативної.

Комунікативні стосунки, як їх тлумачить Г. Нойнер, це «стосунки всередині соціальної взаємодії, які, забезпечуючи обмін думками, оцінками і т.і., сприяють перебудові в процесах виховання емоцій і мислення учасників» [9: 75]. Термін «комунікативність» не варто розуміти вузько, прагматично. Важко не погодитися з І.Л. Бім, що комунікативність не

зводиться тільки до установлення за допомогою мови соціальних контактів, до оволодіння туристською мовою. Це долучення особистості до духовних цінностей інших народів – через особисте спілкування і через читання» [2 : 40].

Для здійснення комунікації вирішальне значення відіграє сформованість відповідних умінь. Успішність роботи перекладача залежить від рівня його професійної компетентності, що, в свою чергу, передбачає належний рівень сформованості комунікативної компетенції.

Важливо усвідомлювати різницю між поняттями «уміння», «компетенція» та «компетентність». Уміння розуміють як «здатність належно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок» [4 : 338]. Компетенція в перекладі з латинського “competentia” значить коло питань, в яких людина добре обізнана, володіє знаннями та досвідом

Термін «компетенція» не має єдиного визначення. Так, у своєму дослідженні Задорожна І.П. відзначає, що компетенцію розуміють «як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності) у межах певного кола предметів і процесів і необхідних для якісної продуктивної діяльності; сукупність знань, навичок та умінь, які формуються у процесі вивчення дисципліни, а також здатність виконувати ту чи іншу діяльність на основі набутих знань, умінь і навичок...» [5: 11]. Поняття «компетентність» хоч і є близьким, однак не тотожним, а дещо ширшим. Професійну компетентність педагога розуміють як інтегральне утворення особистості, яке включає сукупність ряду компонентів, необхідних для успішного здійснення педагогічної діяльності з урахуванням специфіки предмета, що викладається [1 : 15]; як якість особистості педагога, що має свою структуру та ознаки і дозволяє спеціалісту вирішувати навчально-виховні завдання, розраховані на формування особистості учня та сприяє самовдосконаленню особистості вчителя [8: 15]. Компетентна в певній галузі людина, за визначенням Великого тлумачного словника сучасної української мови, це особа, яка «має достатні знання в якій-небудь галузі, яка з чим-небудь добре обізнана, тямуща» [3: 560].

Тож, недостатній рівень мовної підготовки з іноземної мови може стати серйозною перешкодою для майбутніх перекладачів у формуванні їх професійної компетентності. Компетентним вважається той перекладач, який не лише володіє мовою, але і спроможний приймати правильні рішення, пов'язані з його функцією посередника в між культурній комунікації. Відомо, що навіть вільне володіння іноземною мовою не гарантує того, що переклад буде здійснено якісно. Забезпечення зазначених вимог можливе через формування комунікативної компетенції (К.К.) майбутніх перекладачів.

Спроби визначити структуру комунікативної компетенції здійснювалися неодноразово. Ще у 70-х рр. минулого століття Д. Хаймз розглядав комунікативну компетенцію як єдність граматичної, соціолінгвістичної, дискурсивної і стратегічної компетенцій. В.В. Сафонова виділяє 4 складових К.К.: мовна, мовленнєва, компенсаторна і соціокультурна. І.Л. Бім об'єднує мовну і мовленнєву в лінгвістичну компетенцію і наголошує на необхідності формування також тематичної і навчальної, таким чином представляючи К.К. як єдність 5 компонентів: лінгвістична, тематична, соціокультурна, компенсаторна і навчальна компетенції.

У педагогіці і нині не існує єдиної усталеної структури компетенції. Так, Федоренко Ю.П. у своєму дисертаційному дослідженні виділяє такі чинники, що формують К.К., як мовленнєва та мовна компетенції, дискурсивна, соціокультурна, соціолінгвістична та стратегічна компетенції [10]. Козак С.В. у своєму дослідженні об'єднує мовний і мовленнєвий компоненти у лінгвістичну компетенцію, виокремлюючи ще соціокультурну, стратегічну та професійну компетенції [6].

Ми визначаємо структуру комунікативної компетенції студента-перекладача як єдність п'яти компонентів:

1. мовна компетенція,
2. мовленнєва компетенція,
3. соціокультурна компетенція,
4. тематична компетенція,
5. професійна компетенція.

Мовна компетенція передбачає знання лексики, граматичних, фонетичних та орфографічних правил, а також навички по їх застосуванню. Мовленнєва компетенція передбачає сформованість у студентів мовленнєвих умінь, які поділяють на продуктивні (умінні говорити та писати) та рецептивні (уміння аудіювати та уміння читати). Мовна і мовленнєва компетенція – нероздільні, адже уміння говорити (мовленнєва компетенція) базується на граматичних, лексичних та фонетичних знаннях та навичках (мовна компетенція). Уміння писати вимагає знань з граматики, лексики, орфографії та сформованості відповідних навичок. Аудіювання та читання потребують навичок підсвідомого розпізнання граматичних форм мовлення, навички розуміння слів та словосполучень (у звуковій або графічній формі).

Соціокультурна компетенція є також одним з важливих показників готовності студента до між культурної комунікації. Колодько Т.М. визначає соціокультурну компетенцію як «інтегративне утворення, яке включає: країнознавчі, лінгвокраїнознавчі, соціолінгвістичні знання, уміння та навички співвідносити мовні засоби з метою та умовами спілкування; вміння організовувати мовленнєве спілкування відповідно до соціальних норм поведінки, прийнятих у носіїв мови; вміння використовувати мовні засоби відповідно до національно обумовлених особливостей їх вживання» [7 : 19]. Даний вид компетенції передбачає володіння знаннями про національно-культурні реалії зарубіжних країн, про норми мовленнєвої і невербальної поведінки носіїв мови та уміння використовувати ці знання у процесі спілкування.

Тематична компетенція – це володіння спеціалістом цілою системою знань, набутих в результаті загальної і професійної підготовки у ВНЗ, що дозволяє майбутньому перекладачу володіти темою розмови. Успішний перекладач повинен бути всебічно ерудованим, уміти використовувати знання як професійного, так і поза професійного досвіду.

Професійна компетенція включає знання, уміння та навички, необхідні фахівцю для здійснення перекладу. Мова йде не лише про перекладацькі навички, але і про уміння розуміти і аналізувати текст оригіналу та уміння редагувати свій переклад, залежно від цілей перекладу.

Цілком зрозуміло, що між усіма компетенціями існує тісний взаємозв'язок, крім того, розвивати їх слід комплексно. Це, на нашу думку, сприятиме ефективності та результативності навчального процесу і підвищенню рівня успішності студентів – перекладачів.

Таким чином, комунікативна компетенція майбутнього перекладача розуміється нами як сукупність знань, умінь і навичок, необхідних фахівцю для здійснення мовного посередництва як в усній, так і в письмовій формі, розвиток якої неможливий без паралельного формування мовної, мовленнєвої, соціокультурної, тематичної та професійної компетенцій.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Баркасі В.В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов. Автореф. Дис. канд. пед. наук. – О., 2004. – 20 с.
2. Бим И.Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе. – М., 1988- 174 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. Та СД.) Укладач і головний редактор В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
5. Задорожна І.П. Компетентнісний підхід у сучасній системі мовної освіти // Вісник КНЛУ. – Вип. 14. – Київ, 2008. – С. 10-14.
6. Козак С. В. Формування іномовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту. Автореф. дис. канд. пед. наук. – О., 2001. – 20 с.
7. Колодько Т.М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах. Автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 2005. – 20 с.
8. Мельниченко Г.В. Педагогічні засади модульної технології навчання у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів англійської мови. Автореф. Дис. канд. пед. наук. – О., 2004. – 20 с.
9. Педагогіка/ Под общей редакцией Г. Нойнера, Ю.К. Бабанского. – М.: Педагогіка, 1984. – 367с.
10. Федоренко Ю.П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови. Автореф. дис. канд. пед. Наук. – Луцьк, 2005. – 20 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Альона Шибя – асистент кафедри англійської мови Чернігівського національного університету.
Наукові інтереси: методика викладання англійської мови.